

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

MAIN TASKS OF INFORMATIZATION OF LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES

Подобний О.О., д.ю.н., професор,
завідувач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Міжнародний гуманітарний університет

Слатвінська В.М., викладач кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики
Міжнародний гуманітарний університет

Стаття присвячена питанню визначення основних завдань інформатизації правоохоронної діяльності.

Констатовано, що постійно зростаючі інформаційні потоки вимагають і від працівників правоохоронних органів істотного підвищення оперативності та ефективності інформаційного забезпечення, що є можливим лише із застосуванням високих інформаційних технологій та шляхом інформатизації правоохоронної діяльності.

Зазначено, що чинна система державних органів України та їх оперативних підрозділів, до обов'язків яких належить боротьба зі злочинністю, є громіздкою та неефективною. Оперативно-розшукову діяльність в Україні на цей час здійснюють одинадцять державних правоохоронних органів, а слідчу згідно зі ст. 216 КПК – п'ять органів досудового розслідування.

Зроблено висновок, що головними завданнями інформатизації правоохоронної діяльності на сучасному етапі розвитку системи правоохоронних органів в Україні є: створення і сприяння нагромадженню інформації в базах даних за всіма напрямками їх діяльності; забезпечення оперативного доступу користувачів до баз даних безпосередньо з робочих місць правоохоронців; використання аналітичних методів обробки інформації, ресурсів невідомих інформаційних систем для забезпечення правоохоронної діяльності багатогранною інформацією; визначення перспективних напрямів і тенденцій розвитку сучасної злочинності; адаптація наявних положень тактики і методики розкриття та розслідування кримінальних правопорушень у сучасних умовах інформатизації; розробка, впровадження та використання спеціального програмного забезпечення.

Ключові слова: інформатизація, правоохоронна діяльність, інформаційна безпека, інформаційно-комунікативна діяльність, боротьба зі злочинністю.

The article is devoted to the issue of defining the main tasks of informatization of law enforcement activities. It is stated that the constantly growing information flows also require law enforcement officers to significantly increase the efficiency and efficiency of information support, which is possible only with the use of high information technologies and through the informatization of law enforcement activities.

It is noted that the current system of state bodies of Ukraine and their operational units, whose duties include the fight against crime, is cumbersome and inefficient. Currently, eleven state law enforcement agencies carry out operational search activities in Ukraine, and five pre-trial investigation bodies carry out investigative activities per Article 216 of the Criminal Procedure Code.

It is concluded that the main tasks of informatization of law enforcement activities at the present stage of development of the system of law enforcement agencies in Ukraine are: creation and assistance to the accumulation of information in databases in all areas of their activities; providing prompt access of users to databases directly from the workplaces of law enforcement officers; using analytical methods of information processing, resources of unknown information systems to provide law enforcement activities with multi-species information; determining promising directions and trends in the development of modern crime; adaptation of existing provisions of tactics and methods of disclosure and investigation of criminal offenses in modern conditions of informatization; development, implementation and use of special software.

Key words: informatization, law enforcement, information security, information and communication activities, fight against crime.

Постановка проблеми. Із переходом від індустріального типу суспільства до інформаційного відбулася кардинальна зміна способів виробництва, світогляду людей, міждержавних відносин. Рівень розвитку інформаційного простору критично впливає на економіку, обороноздатність, політику та інші елементи державності. Інформаційні ресурси, інформаційні технології та інформаційна структура в сукупності утворюють інформаційний простір сучасного суспільства, що є системоутворюючим фактором всього суспільного життя, фундаментальною підставою сучасної політики держави у всіх її областях.

Постійно зростаючі інформаційні потоки вимагають і від працівників правоохоронних органів істотного підвищення оперативності та ефективності інформаційного забезпечення, що є можливим лише із застосуванням високих інформаційних технологій.

Сьогодні інформатизація правоохоронних органів здійснюється шляхом створення та експлуатації кожним із них власних інформаційних систем, які в цілому слугують виконанню покладених на них відповідних завдань. Проте злочинність в Україні постійно трансформується, набуває нової організаційно-тактичної якості, у зв'язку із чим потребують удосконалення і методи боротьби з нею, зокрема за рахунок підвищення ефективності інформаційно-телекомунікаційного забезпечення правоохоронців.

Слід зазначити, що правоохоронні органи користуються значною кількістю телекомунікаційних систем, які були створені в різний час, мають різну будову і застосовують різні програмно-технічні платформи. Результати аналізу структури зазначених систем щодо можливості їх спільного використання або інтеграції дають підстави вважати, що впродовж тривалого періоду залишалися неузгодженими процедури взаємного інформаційного обміну, стандартизація та класифікація інформації, не розв'язано проблему оперативного доступу до базових інформаційних ресурсів зацікавлених підрозділів цих органів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням інформаційного забезпечення та загалом правоохоронної діяльності у вітчизняній правовій науці приділяється постійна увага. Інформаційному забезпеченню правоохоронних органів присвячено праці В. Авер'янова, Б. Андрушківа, О. Бандурки, О. Бойченка, М. Водька, С. Єсімова, В. Журавля, В. Захарова, Р. Калюжного, Ю. Комісарчука, В. Ліпкана, О. Логінова, С. Лук'янчикова, М. Мартинова, А. Марущака, О. Пахомова, В. Пашка, Т. Писаревської, В. Середи, В. Хахановського, В. Шамрая, В. Шепітька, І. Шинкаренка та ін. Водночас сучасний етап активного реформування наявних та створення нових правоохоронних органів зумовлює необхідність актуалізації наукових досліджень у розглядуваній сфері.

Метою публікації є окреслення завдань інформатизації правоохоронної діяльності на сучасному етапі розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Указом Президента України «Про єдину комп'ютерну інформаційну систему правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю» від 31.01.2006 № 80/2006 було запроваджено створення Єдиної комп'ютерної інформаційної системи правоохоронних органів із питань боротьби зі злочинністю. Єдиний інформаційний простір правоохоронних органів включає в себе такі технічні елементи, як бази та банки даних, технології їх ведення та використання, інформаційно-телекомунікаційні системи та мережі [1, с. 145].

Інформатизація правоохоронної діяльності не повинна відставати від інформатизації суспільства. Із розвитком суспільства мають удосконалюватися форми здійснення, спеціальні методи та засоби правоохоронної діяльності. Ефективна протидія високорозвиненій кримінальній діяльності неможлива без інформаційно-технологічного переозброєння правоохоронних органів.

Необхідно підкреслити, що, як наголошують фахівці, поведінка порушників в інформаційному кіберсередовищі видозмінюється відповідно до рівня обізнаності щодо методів захисту інформації та залежить від поведінки власників інформації [2, с. 62]. Так, кіберзлочинці, максимально використовуючи тему пандемії, від її початку все більше застосовують нові методи проведення кібератак, що змушує національні уряди впроваджувати додаткові механізми протидії, збереження доступу до необхідних пристроїв, належного функціонування всіх потрібних для життя та роботи електронних ресурсів і систем [3].

Людина повинна володіти не тільки комп'ютерною грамотністю – знаннями про призначення і можливості комп'ютера для обробки інформації, вміннями користуватися поширеними програмами, але й мати високий рівень інформаційно-технологічної культури [4, с. 618]. Ця вимога сьогодні є особливо актуальною для працівників правоохоронних органів.

Обов'язковою умовою підвищення ефективності використання інформаційних систем у діяльності правоохоронних органів є пошук принципово нових способів організації роботи з інформаційними ресурсами, стандартизація яких спрямована на створення та гармонізацію єдиного інформаційного простору правоохоронних органів, необхідного для отримання в режимі реального часу основними користувачами необхідних інтегрованих відомостей про кримінальні правопорушення й осіб, які їх учинили [5, с. 155].

Відповідно до розділу II. «Інструкції про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол» «Правоохоронні органи України зобов'язані забезпечити ефективний захист інформації, яку отримують та передають із використанням інформаційної системи Інтерполу» [6].

На законодавчому рівні найбільш повно сьогодні регламентовані питання інформаційно-аналітичного забезпечення Національної поліції України. Зокрема, ст. 25 Закону України «Про Національну поліцію» визначено повноваження поліції у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення. Визначено, що поліція здійснює інформаційно-аналітичну діяльність виключно для реалізації своїх повноважень у таких напрямках: 1) формує бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України; 2) користується базами (банками) даних Міністерства внутрішніх справ України та інших органів державної влади; 3) здійснює інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу; 4) здійснює інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними орга-

нізаціями; 5) надає до Єдиного державного реєстру призвонників, військовозобов'язаних та резервістів. Поліція може створювати власні бази даних, необхідні для забезпечення щоденної діяльності органів (закладів, установ) поліції у сфері трудових, фінансових, управлінських відносин, відносин документообігу, а також міжвідомчі інформаційно-аналітичні системи, необхідні для виконання покладених на неї повноважень [7].

Водночас останніми спеціальними дослідженнями встановлено, що система державних органів та їх оперативних підрозділів, до обов'язків яких належить боротьба зі злочинністю, громізка та неефективна. Оперативно-розшукову діяльність в Україні в цей час здійснюють одинадцять державних правоохоронних органів (Національна поліція, органи СБУ, Служба зовнішньої розвідки, Державне бюро розслідування, Державна прикордонна служба, Управління державної охорони, органи доходів і зборів, органи установ виконання покарань та слідчі ізолятори, розвідувальний орган Міністерства оборони, Національне антикорупційне бюро, Бюро економічної безпеки). Слідчу ж діяльність в Україні здійснюють згідно зі ст. 216 КПК п'ять органів досудового розслідування: Національна поліція, органи безпеки, органи, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, Державне бюро розслідувань, детективи Національного антикорупційного бюро, детективи Бюро економічної безпеки. Можна б було вважати, що в країні створено потужну систему правоохоронних органів, які здійснюють оперативно-розшукову та слідчу діяльність, здатну вести активну та наступальну боротьбу зі злочинністю. Однак це не зовсім так. Створена на сьогодні система правоохоронних органів є громіздкою, їй притаманно дублювання функцій, зниження відповідальності за певні напрями боротьби з кримінальними правопорушеннями. Постійне реформування замість підвищення ефективності конституційних правоохоронних інститутів (МВС, СБУ, прокуратура, суди) знімає відповідальність кожного з них за падіння рівня професіоналізму та неефективну діяльність у протидії злочинності [8, с. 144].

У сучасних умовах у системі правоохоронних органів прийняття оптимального управлінського рішення вимагає якісно нової, так званої випереджаючої інформації, що надає уявлення про тенденції та можливі зміни факторів, які впливають на стан правопорядку в перспективі. Поряд із цим у майбутньому інформаційні потоки правоохоронних органів будуть лише неухильно збільшуватися.

Як підкреслює М.П. Водько на прикладі оперативно-розшукового напрямку правоохоронної діяльності, інформатизація зачіпає оперативно-розшукову діяльність у двох аспектах. Перший розглядає інформатизацію як змістовний елемент оперативно-розшукової політики. Вона полягає в тому, що оперативно-розшукова діяльність потребує сучасного їй інформаційного забезпечення з використанням високих технологій. Нинішній стан інформаційно-пошукових систем оперативно-розшукового призначення не можна вважати задовільним. Другий аспект полягає в тому, що оперативно-розшукова діяльність і її можливості повинні адекватно використовуватися в забезпеченні безпеки інформаційних ресурсів України, запобігання спотворенню і знищенню інформації, викриттю осіб, які займаються кримінальним отриманням і використанням інформації [9, с. 565].

Визначене дозволяє як **висновки** визначити головні завдання інформатизації правоохоронної діяльності на сучасному етапі розвитку системи правоохоронних органів в Україні: створення і сприяння нагромадженню інформації в базах даних за всіма напрямками діяльності правоохоронних органів; забезпечення оперативного доступу користувачів до баз даних безпосередньо з робочих місць правоохоронців; використання аналітичних

методів обробки інформації, ресурсів невідомчих інформаційних систем для забезпечення правоохоронної діяльності багатовидовою інформацією; визначення перспективних напрямів і тенденцій розвитку сучасної зло-

чинності; адаптація наявних положень тактики і методики розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах інформатизації; розробка, впровадження та використання спеціального програмного забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Петровський О. Проблемні питання формування єдиного інформаційного простору правоохоронних органів. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 8. С. 145–148.
2. Баландіна Н.М., Василенко М.Д., Слатвінська В.М., Сисоєнко С.В. Підходи до моделювання поведінкових проявів у соціальному інжинірингу в інтересах захисту інформації. *Вісник Черкаського державного технологічного університету. Серія технічні науки*. Вип. 4. 2020. С. 57–66.
3. Стратегія кібербезпеки України (2021–2025 роки). URL : https://www.mbo.gov.ua/files/2021/STRATEGIYA%20KYBERBEZPEKI/proekt%20strategii_kyberbezpeki_Ukr.pdf.
4. Баландіна Н.М., Слатвінська В.М. Інформаційна культура інформатизованого суспільства. Міжнародна науково-практична конференція «Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру» (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України) : у 2 т. : (м. Одеса, 21 травня 2021). 2021. Т. 1. С. 616–618.
5. Булаєв В.П. Теоретико-методологічні засади дослідження адміністративно-правового регулювання діяльності інформаційних служб системи МВС України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ* 2018. № 3. С. 153–162.
6. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол» від 17.08.2020 р. № 613/380/93/228/414/510/2801/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0849-20#Text>.
7. Закон України «Про Національну поліцію». *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
8. Водько М.П., Подобний О.О. Правові та організаційні засади боротьби з організованою злочинністю в Україні : монографія. Одеса : Видавничий дім, «Гельветика», 2021. 208 с.
9. Водько Н.П. Формирование политики противодействия уголовным правонарушениям в Украине (оперативно-розыскной аспект) : монографія. Одесса : Феникс, 2015. 572 с.